

Investment in education and professional advancement key elements in the development of society that is base on knowledge

*Investiția în educație și formare profesională
factor cheie în dezvoltarea societății bazate
pe cunoaștere*

Professor Ioan FRĂȘINEANU, Ph.D.
The Bucharest Academy of Economic Studies, Romania
Reader Corina FRĂȘINEANU, Ph.D.
The Bucharest Academy of Economic Studies, Romania
e-mail: frasinianuc@yahoo.com

Abstract

The Human Resources field, through education and lifelong learning, represent the impetus of development in the knowledge-based society. The paper presents various measures related to possible European Social Fund investments in Romania between 2007 and 2013.

Keywords: *knowledge-based society, education, lifelong learning*

Rezumat

Resursele umane, prin educație și formare permanentă, reprezintă motorul dezvoltării în societatea bazată pe cunoaștere. Lucrarea prezintă măsuri ce vizează investițiile posibile în România ale Fondului Social European pentru perioada 2007-2013

Cuvinte-cheie: *societate bazată pe cunoaștere, educație, învățare continuă*

JEL Classification: I22, I28, J24

Trăim deja, de vreo 20 - 30 de ani, într-o lume care nu mai seamănă nicicum cu cea a părinților noștri. Se vorbește, încă din anii 1970, de o economie bazată pe cunoaștere. Peter Drucker, considerat unul din cei mai prestigioși economiști americani din a doua jumătate a secolului trecut, în cartea *The Effective Executive*, apărută în 1966, face pentru prima dată deosebirea între muncitorul manual (predominant în acea vreme) care lucrează cu mâinile pentru a produce lucruri și muncitorul care folosește informația pentru a produce idei, cunoștințe și noi informații

(conform en.Wikipedia.org). Ideea a fost dezvoltată, tot în anii 1970, de Alvin Töffler, în *Șocul viitorului* și în cărțile care au urmat.

Economia bazată pe cunoaștere este definită prin aceea că, în cadrul ei, cunoașterea și educația (care produce capital uman) sunt tratate ca activități care constituie bunuri productive („productive assets”) ale unei firme și pe baza cărora se pot realiza „produse” (nu neapărat și nici măcar în primul rând materiale), care pot fi apoi vândute la prețuri și cu beneficii foarte mari. Mai mult, cunoașterea este considerată ca principala formă de capital, înlocuind munca efectivă și capitalul fix (considerate până de curând singurele forme ale capitalului productiv).

Pornind de aici, societatea bazată pe cunoaștere poate fi definită ca o societate bazată pe inovare și pe o formare continuă a membrilor ei, care se sprijină pe o comunitate foarte largă de cercetători, universitari, ingineri, reuniți într-o rețea (alcătuită din universități, centre de cercetare și firme inovante), care oferă produse de înaltă tehnologie și servicii care utilizează și valorifică informația [conf. www.sciforum.hu].

Ideile emise în 1970 s-au materializat aproximativ după anul 2000 când, în țările dezvoltate, fracțiunea din PIB produsă de acest tip de economie a depășit-o pe cea obținută din activități productive „clasice” [conf. www.med.govt.nz].

La societatea bazată pe cunoaștere s-a ajuns în urma a ceea ce s-a numit *a treia revoluție tehnico-științifică*, considerată a fi egală ca amploare cu cea care a condus la sedenterizarea populațiilor nomade, în preistorie, odată cu „descoperirea” agriculturii sau cu revoluția industrială determinată de inventarea mașinii cu abur.

În economia de acum „clasică”, cea a secolului trecut, venitul național se obținea în principal din producția de bunuri materiale, în primul rând pe seama industriilor chimică, metalurgică, a construcțiilor de mașini și a electrotehnicii. Acum, pe primul plan în crearea de venit național găsim activitățile legate de prelucrarea și transmiterea informației. Mai mult, cunoașterea este considerată ca principala formă de capital, înlocuind munca efectivă și capitalul fix (considerate de vechea economie ca fiind singurele forme ale capitalului productiv). Se poate concluziona că dincolo de industria informației, asistăm la dezvoltarea a două ramuri industriale noi, strâns legate de cunoașterea științifică avansată: materiale noi și biotehnologii. În mod cert, schimbarea ramurilor dominante ale economiei nu este singurul fenomen definitoriu pentru societatea bazată pe cunoaștere.

Produsele oferite pe piață nu mai țin azi de o singură ramură industrială. Pătrunderea în forță a microinformaticii, ca și a noilor materiale a făcut ca acum, la realizarea unui produs nou, să contribuie specialiști din domenii extrem de diverse. Dincolo de elementul de noutate, noile produse oferă o gamă mult mai largă de aplicații, precum și o utilizare mult mai ușoară, ele fiind astfel mult mai atractive.

Cu alte cuvinte, complexitatea produselor (și a serviciilor) este departe de a se limita la domeniul tehnologic. În servicii, ideea *totul la cheie* are din ce în ce mai multă căutare, ceea ce, evident, le mărește acestora complexitatea în mod considerabil.

Aceste câteva constatări evidențiază complexitatea societății bazate pe cunoaștere, scoțând în evidență că performanța nu poate fi obținută decât prin intensificarea muncii de educație și formare profesională continuă a resursei cheie: factorul uman.

În acest context în cadrul Planului Național de Dezvoltare 2007-2013, în acord cu Prioritățile Cadrului Strategic de Referință, există așa numitul Program Operațional Sectorial privind Dezvoltarea Resurselor Umane (POS-DRU), care stabilește axele prioritare și domeniile majore de intervenție ale României în domeniul resurselor umane, în perioada 2007 – 2013, având ca obiectiv implementarea asistenței financiare a Uniunii Europene prin intermediul Fondului Social European.

Programul operațional sectorial privind Dezvoltarea Resurselor Umane, reprezintă un instrument important în sprijinirea dezvoltării economice și a schimbărilor structurale din România. El a fost inițiat și elaborat sub coordonarea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale. Pe parcursul consultărilor au fost implicate majoritatea ministerelor precum și partenerii sociali, organizații ale societății civile, administrația publică, precum și alți actori relevanți. Ca notă generală s-a considerat că investițiile în capitalul uman, vor completa și vor conferi sustenabilitate creșterii productivității pe termen lung. Ca urmare a efortului investițional aferent acestui program, rezultanta va fi o forță de muncă cu înaltă calificare, cu un înalt nivel de educație, care va dispune de suficientă flexibilitate în a se adapta noilor tehnologii, precum și nevoilor de schimbare a piețelor, ce caracterizează economia bazată pe cunoaștere.

Acest tip de forță de muncă este absolut necesară pentru o economie competitivă și dinamică. Din această cauză Programul Operațional Sectorial privind dezvoltarea Resurselor Umane, are drept componentă principală promovarea de politici active pe piața muncii pentru creșterea adaptabilității și flexisecurității forței de muncă, ca fundament al unei economii bazată pe cunoaștere.

Obiectivul general al educației și formării profesionale, ca motor al dezvoltării societății bazate pe cunoaștere îl reprezintă dezvoltarea rutelor flexibile de învățare pe tot parcursul vieții și creșterea accesului la educație și formare prin furnizarea unei educații inițiale și continue moderne și de calitate, incluzând învățământul superior și cercetarea.

Următoarele *obiective specifice* vor contribui la realizarea obiectivului general:

- îmbunătățirea sistemului de asigurare a calității în învățământul preuniversitar și formarea profesională inițială.
- îmbunătățirea sistemului de asigurare a calității în învățământul superior, prin susținerea universităților în vederea îmbunătățirii managementului și a capacității de furnizare a calificărilor relevante;
- îmbunătățirea calificărilor profesorilor, formatorilor și a altor categorii de personal din educație și formare.
- asigurarea calității în FPC (formare permanentă continuă), prin sprijinirea furnizorilor de FPC în vederea dezvoltării sistemului de asigurare și management al calității;
- sprijinirea obținerii de cunoștințe și competențe mai bune de către tinerii cercetători prin studii doctorale și postdoctorale.

Principalele grupuri țintă pentru realizarea obiectivului general sunt:

- personalul de conducere, îndrumare și control din sistemul MECI;
- manageri ai unităților de învățământ preuniversitar și din universități, inspectori, decidenți, alte categorii de personal implicat în activități de management al sistemului de educație și formare profesională inițială;
- membrii ai consiliilor de administrație și ai comitetelor de asigurare a calității din unitățile de învățământ preuniversitar și din universități, experți implicați în evaluarea calității în educație și formare profesională inițială, agenți de evaluare și acreditare;
- elevi și studenți, în special din comunitățile sărace și rurale, roma și persoane cu dizabilități;
- profesori și personal didactic;
- instructori și formatori din învățământul profesional și tehnic;
- consilieri pentru orientare în carieră;
- mentori, mediatori, tutori, personal din grădinițe;
- doctoranzi și cercetători.

Modernizarea și restructurarea sistemelor de educație și formare vor beneficia conform programului de sprijin prin intervențiile Fondului Social European, vizând în special implementarea de noi instrumente, standarde și metodologii.

Domeniile majore de intervenție sunt:

- Acces la educație și formare profesională inițială de calitate;
- Calitate în învățământul superior;
- Dezvoltarea resurselor umane din educație și formare;
- Calitate în FPC;
- Programe doctorale și postdoctorale în sprijinul cercetării.

Acces la educație și formare profesională inițială de calitate

Acțiunile promovate în cadrul acestui domeniu major de intervenție vizează modernizarea și restructurarea educației și formării profesionale inițiale, într-o abordare integrată:

- acțiuni pentru sistem;
- sprijin pentru furnizori;
- dezvoltarea personalului;
- dezvoltarea și furnizarea ofertelor/programelor de educație și formare profesională inițială;
- servicii integrate de sprijin în educație și formare profesională inițială, precum servicii de orientare și consiliere;
- acțiuni inovative în vederea asigurării accesului egal la educație și formare profesională inițială de calitate.

Domeniile avute în vedere cuprind, în special: planificarea și managementul educațional (inclusiv descentralizarea în educație); recunoașterea și validarea învățării anterioare, sistemele de certificare; asigurarea calității; monitorizarea participării, absenteismului și absolvirii studiilor. În cadrul acestui domeniu major de intervenție sunt eligibile pentru finanțare din FSE dezvoltarea și implementarea de reforme pentru îmbunătățirea învățământului preuniversitar și de formare inițială. La nivel de sistem, acțiunile FSE vor viza, cu precădere, dezvoltarea și elaborarea de noi instrumente, standarde, metodologii etc. și vor fi completate prin acțiuni specifice necesare, la nivel de furnizor de educație și formare profesională inițială, pentru implementarea coerentă și eficientă a acestor instrumente.

Operațiuni orientative:

- dezvoltarea și implementarea de instrumente și mecanisme de îmbunătățire a învățământului preuniversitar;
- dezvoltarea și implementarea sistemului de asigurare a calității în învățământul preuniversitar, inclusiv dezvoltarea personalului și acțiuni inovative;
- sprijin pentru dezvoltarea serviciilor de orientare și consiliere în scopul creșterii performanțelor școlare și a ratelor de tranziție către nivele superioare de educație;
- sprijin pentru dezvoltarea și diversificarea ofertelor educaționale și de formare profesională inițială;
- sprijin pentru inovare și pentru dezvoltarea instrumentelor și mecanismelor pentru îmbunătățirea accesului la educație și formare profesională inițială pentru toți;
- sprijin pentru dezvoltarea educației antreprenoriale.

Calitate în învățământul superior

Acțiunile promovate în cadrul acestui domeniu de intervenție vizează modernizarea și restructurarea învățământului superior, într-o abordare integrată:

- acțiuni pentru sistem;
- sprijin pentru furnizori;
- dezvoltarea personalului;
- dezvoltarea și furnizarea ofertelor de învățământ superior;
- acțiuni inovative în vederea îmbunătățirii și dezvoltării învățământului superior.

Acțiunile dezvoltate la nivel de sistem și de furnizor implică acordarea de sprijin pentru dezvoltarea și implementarea de instrumente, standarde și metodologii, în special pentru dezvoltarea de calificări în învățământul superior, asigurarea calității, planificarea ofertelor și managementul educațional în învățământul superior, validarea și certificarea învățării anterioare.

Prioritatea în ceea ce privește restructurarea și îmbunătățirea învățământului superior este reprezentată de elaborarea și dezvoltarea sistemului național de calificări în învățământul superior (Cadru Național al Calificărilor din învățământul Superior și asigurarea calității) și implică o serie de acțiuni atât la nivel de sistem, cât și la nivel de furnizor (ex. implementarea standardelor de asigurare a calității, adaptarea programelor de studii la calificările din Cadru Național al Calificărilor din învățământul Superior).

Operațiuni orientative:

- dezvoltarea și implementarea instrumentelor și mecanismelor pentru îmbunătățirea învățământului superior, inclusiv sprijin pentru dezvoltarea sistemului național al calificărilor în învățământul superior, acțiuni inovative și sprijin pentru furnizori;
- dezvoltarea și implementarea sistemului de asigurare a calității în universități, inclusiv dezvoltarea personalului;
- creșterea accesului la educația universitară;
- dezvoltarea învățământului superior bazat pe competențe (programe de licență și masterat);
- sprijin pentru dezvoltarea rețelelor între universități, institute de cercetare și companii, pentru dezvoltarea învățământului superior, promovarea antreprenoriatului, formarea continuă a cercetătorilor, stimularea și dezvoltarea carierei în cercetare.

Dezvoltarea resurselor umane din educație și formare

Nivelul ridicat de calificare a profesorilor, personalului didactic și formatorilor constituie un instrument de bază pentru asigurarea calității în educație, formare profesională inițială și FPC. Investițiile în dezvoltarea resurselor umane din educație sunt necesare în vederea îmbunătățirii capacității de răspuns a sistemului de educație și formare profesională inițială la schimbările rapide produse în societate și pe piața muncii.

În vederea obținerii unor rezultate durabile, sprijinul FSE va fi destinat atât modernizării formării inițiale și formării continue a profesorilor, cât îmbunătățirii sistemelor de recrutare și menținere în cariera didactică a celor mai buni absolvenți de universitate. Acțiunile de dezvoltare și modernizare a formării inițiale a profesorilor se vor concretiza sub forma sprijinului acordat pentru dezvoltarea studiilor de licență și masterat pentru profesori, inclusiv dezvoltare de curriculum pentru astfel de programe și acces la masterat pedagogic și inter-disciplinar, pentru dezvoltarea unui nou model de carieră, mai flexibil etc. Dezvoltarea ofertelor și furnizarea de formare specifică pentru mediatorii și mentorii școlari va fi, de asemenea, finanțată în cadrul acestui domeniu major de intervenție în scopul creșterii accesului la educație și formare profesională de calitate pentru toți.

Finanțarea FSE în cadrul acestui domeniu major de intervenție va avea în vedere următoarele grupuri țintă: personal didactic din învățământul preșcolar, primar, secundar, postliceal și superior, formatorii de cadre didactice, maistrii instructori din formarea profesională inițială, formatorii din FPC, tutorii, mentorii și mediatorii școlari, consilierii școlari și alte categorii de personal care participă la furnizarea programelor flexibile de educație și formare profesională inițială și continuă.

Operațiuni orientative:

- formarea inițială și continuă a cadrelor didactice și a resurselor umane din educație și formare profesională inițială, inclusiv formare în parteneriat cu companii;
- formarea și perfecționarea profesorilor instructori și formatorilor în FPC;
- sprijin pentru programe integrate de mobilitate și reconversie a profesorilor către activități nedidactice;
- sprijin pentru debutul și dezvoltarea carierei didactice.

Calitate în FPC

Acest domeniu major de intervenție are ca obiectiv creșterea capacității sistemului public și privat de FPC de a furniza servicii de calitate în vederea susținerii obiectivului de creștere a participării la formare profesională continuă. Acțiunile întreprinse se vor concentra, în principal, asupra dezvoltării sistemului de FPC (instrumente, metodologii, standarde etc.) și asigurării calității. Intervențiile FSE vor fi direcționate atât către sistem, cât și către furnizorii de FPC, acoperind următoarele domenii: asigurarea calității, structurarea Cadrului Național al Calificărilor (CNC) și dezvoltarea creditelor transferabile.

Acțiunile pentru dezvoltarea și implementarea CNC, cu excepția sistemului de calificări obținute prin învățământul superior (parte a acțiunilor din cadrul domeniului major de intervenție „învățământul superior de calitate”) și prin învățământul profesional și tehnic (parte a acțiunilor din cadrul domeniului major de intervenție "Acces la educație și formare profesională inițială de calitate”) sunt parte a acestui proces. Acțiunile care vor fi întreprinse pentru dezvoltarea CNC se referă în principal la calificările profesionale obținute prin sistemul de FPC și vor consta în: dezvoltarea de calificări și competențe la nivel național, sectorial și de ramură.

Operațiuni orientative:

- dezvoltarea și implementarea Cadrului Național al Calificărilor, inclusiv sprijin pentru Comitetele Sectoriale;
- implementarea sistemului de asigurare și management al calității în FPC, la nivel de sistem și de furnizor în concordanță cu Cadrul European de Asigurare a Calității;
- dezvoltarea capacității instituționale a structurilor implicate în validarea învățării anterioare;
- elaborarea de studii, analize, cercetări, care să furnizeze informații de calitate și date relevante și suficiente pentru dezvoltarea FPC și schimb de bune practici; Dezvoltarea de rețele și parteneriate pentru promovarea unor medii de lucru care stimulează învățarea și „regiunile de învățare”.

Programe doctorale și postdoctorale în sprijinul cercetării

Cercetarea-Dezvoltarea-Inovarea reprezintă unul din pilonii de bază ai strategiei Lisabona, contribuind din plin la dezvoltarea societății europene competitive bazate pe cunoaștere. Acumularea de cunoștințe, ca rezultat al activităților de cercetare, este, în mod critic, dependentă de competitivitatea capitalului uman din acest sector.

În România, referitor la sectorul de cercetare-dezvoltare se pot face următoarele afirmații:

- după 1989, numărul angajaților din cercetare-dezvoltare a scăzut semnificativ;
- tendința de îmbătrânire tot mai accentuată, a capitalului uman din acest sector, mai ales în universități și în institutele de cercetare;
- atractivitatea scăzută a carierei în cercetare pentru tinerii absolvenți din universități;
- slaba valorificare a rezultatelor cercetării;
- nivelul scăzut al remunerării muncii în acest sector.

Nivelul înalt de exigență al economiei bazate pe cunoaștere impune existența în România, alături de cercetători și a unui număr însemnat de doctori în științe. Activitatea de cercetare efectuată de persoane bine pregătite, care să dispună de mijloacele necesare pentru a participa la astfel de programe, va fi benefică pentru a se putea face față exigențelor înalte ale societății bazate pe competitivitate și creație științifică. Nivelele înalte de calificare furnizate de învățământul superior sunt în general asociate cu nivelele ridicate de productivitate, cu creșterea economică și a nivelului de trai.

Operațiuni orientative:

- Consolidarea sistemului național de studii doctorale și postdoctorale și sprijin pentru formarea de rețele între universități, centre de cercetare și întreprinderi;
- Sprijinirea programelor doctorale și postdoctorale prin dezvoltarea conținuturilor inovative, inclusiv prin dezvoltarea abilităților manageriale ale cercetătorilor în vederea promovării valorificării rezultatelor cercetării în activități economice;
- Sprijin pentru doctoranzi și cercetători în vederea participării la programe doctorale și la activități de cercetare postdoctorală, inclusiv prin dezvoltarea cooperării transnaționale și mobilității.

Realizarea în timpul planificat a acestor deziderate va conduce la o forță de muncă calificată ce va contribui la dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere și în România.

Bibliografie

- Băloiu, L.M., Frăsineanu, C., and Frăsineanu, I. (2008). *Management inovațional*, Ed. ASE București
- Cicea, C. (2008) *Organizational Performance Evaluation in Higher Education System. A Macrosystemic Approach*, Proceedings of the 9th IBIMA conference on „Information Management on Modern Organization”, Marrakech, Maroc January 2008
- Consiliul Național pentru IMM în România și Agenția Națională pentru IMM în România (2006). *Cartea Albă a IMM din România 2006*,
- Comisia Europeană (2005). Comunicarea Consiliului European de Primăvară „*Working together for growth and jobs – A new start for the Lisbon Strategy, 2005*”.
- Comisia Europeană (2006). *Studiu tematic privind măsurile de politică referitoare la tinerii dezavantajați*, Programul Comunitar de Acțiune privind Excluziunea Socială.,
- Economia bazată pe cunoaștere, disponibil la adresa: www.sciforum.hu.
- Raport industriei clasice – industriei bazate pe cunoaștere disponibil la adresa: www.med.govt.nz.
- www.edu.ro
- www.mmuncii.ro